

„ЕЛИН-ПЕЛИН“ НА РАДОСВЕТ КОЛАРОВ: РАЗГОВОР ЗА „КНИГАТА РАВНОСМЕТКА“

На 2 юни 2016 от 19 ч. в Нова конферентна зала на СУ „Св. Кл. Охридски“ Софийският литературоведски семинар организира обсъждане на новата книга „Елин-Пелин“ (Просвета, 2016) на Радосвет Коларов. Събитието се проведе с участието на Дарин Тенев (водещ), Бойко Пенчев, Еньо Стоянов и Сирма Данова, които изложиха своите тези, а в дискусиата се включиха още Миглена Николчина, Камелия Спасова, Добромир Григоров и самият Радосвет Коларов, който определи своята монография като „книгата равносметка“.

Творчеството на Елин Пелин попада в обсега на заниманията на изследователя още от 70-те години на ХХ в. (*Език и литература*, 1976), като един от първите текстове, които се преиздават сега, излиза в двутомното издание „Елин Пелин. Съчинения“ (1987), а след това – в самостоятелно издание „Елин-Пелин“ (1995). Между тези издания стои основополагащата за литературознанието теоретична книга на Р. Коларов „Повторение и сътворение: поетика на автотекстуалността“ (2009). Ето защо обсъждането на новата книга „Елин-Пелин“ проблематизира и зададе пред литературоведското поле въпроси, които вече прочитът на Р. Коларов е поставил и оставил да бъдат доразвити. **Б. Пенчев** изведе предимствата и недостатъците на двете крайни линии, които са продължили зададения модел от Р. Коларов, по който може да се чете литературния текст – теоретичната линия (давайки за пример Дарин Тенев) и на репрезентативната, социално релевантна (отнасяйки себе си към нея).

Сирма Данова представи някои от основните аспекти в „Елин-Пелин“: методът за допускането, границите на литературната теория и теоретичния език, моделът на инициационна творба, който се оказва недостатъчен. Привеждайки различни примери, тя акцентира върху експериментирането на прочита на Р. Коларов и граничната формула „хем.. хем...“ за Елин-Пелиновото творчество: „Повествователят е хем присъстващ, хем отсъстващ... хем забързващ, хем забавящ...“. Въпросът на С. Данова дали е възможно

отварянето на затвореното четене към личен и социален опит в теорията на автотекстуалността провокира включването на Дарин Тенев, който настоя за прецизиране на формулировките „прочит отблизо” и „затворено четене”. Разговорът за книгата на Р. Коларов показва как едно представяне излиза извън границите на своето събитие и преминава в теоретични и социокултурни контексти. **Е. Стоянов** засегна темата, която можем да прочетем още в уводните думи на „Елин-Пелин“ – за литературния зев, за спояването между двойките понятия просто-сложно: „простота като резултат от сложност, която работи в дълбочина: простотата се локализира в изхода“.

Дарин Тенев определи рецепцията на „Елин-Пелин“ като вдъхновяваща, но и трудно възпроизведима. Тезата на Д. Тенев се състоя най-общо в „изобретяването на нови обекти“ от Р. Коларов: конструирането на пейзажа, на абзаца, автотекстуалността, интертекстуалността („Нечиста сила“ на Ел. Пелин и „Вечери в Антимовския хан“ на Й. Йовков), употребите на езиковите равнища (фонетично, лексикално, наратологично ниво), социологически и исторически рамки. Д. Тенев подкани към едно екстернализиране на погледа към Р. Коларов – нуждата от своеобразен „микроскоп“ (наречен в книгата още „телеобектив“, с. 8), за да го разчетем. Изобретяването според Д. Тенев върви и с една критика към марксистическите прочити на „Гераците“, към социологизиращите прочити, които подчиняват литературната творба, налагането на готови модели, историкогизиращите прочити и др. Д. Тенев изясни, че добрата критика изисква и добра теория, концептуални схеми, чрез които текстът сам да регулира своите прочити и да се отваря към тях. Но все пак анализите трябва да държат сметка до край за произведението. Това провокира включването на **Б. Пенчев** към проблема за прочита изобщо – за невъзможността от „чист неопетнен“ прочит и за неизбежността един прочит винаги да налага своята теоретична концепция (било то феминистична, социологическа, литературоведска). Д. Тенев от своя страна допълни, че текстът винаги променя, но и оформя своите прочити и необходимостта да оставим текстът да говори, да моделира в каква посока върви анализът. С темата за изначалното повторение като начин да се забележи контрастта, съчетаващ трудно съчетаемите неща – нивото на общото и нивото на единичното, Д. Тенев изведе характерния за теоретичен „микроскоп“ на Р. Коларов инструментариум: „Трудността е да се открие онова, което се повтаря“.

В продължаващия разговор се включи **Миглена Николчина**, която припомни мистериозното разгръщане на „Елин-Пелин“ – „Това е една творба, която се разгръща и разпръсква в други творби и се събират в едно цяло“. Изследователката изведе за неоспорими факти прецизния анализ на Р. Коларов към текста на ниво звук, дума, смисъл. **Добромир Григоров** метафорично нарече прочитите – „градивни камъни“, с които „всеки си строи сам къщата“. **Камелия Спасова** обобщи приноса на Р. Коларов върху литературознанието и вметна, че няма нищо обезпокоително в една генерализация (било с политическа и идеологически елемент), но има и други начини да се употребява теоретичния инструментариум – на нивото на интерпретацията и на нивото на парадигматизацията, или припознаването между особената теория и точния пример, какъвто е случаят с книгата на Р. Коларов.

Радосвет Коларов завърши дискусията със своята равносметка към „Елин-Пелин“, чийто контекст по-скоро е свързан със 70-те години на ХХ век, когато е имало пълна липса на литературоведски прочити и когато за първи път се поставя текстът като главен герой. Литературният критик цитира думите на Лотман за представената на повърхността наивна простота, която в дълбочина е конструктивна сложност. Такъв беше и разговорът върху „книгата равносметка“ на Р. Коларов: с ясни и възлови теоретични тези, зад които стоят сложни литературоведски въпроси.

Андреана Спасова